

فهرست

جغرافیا پایه دهم

FILM صفحه

50 min ۱۳۴

درس پنجم :

نواحی زیستی

73 min ۱۴۴

درس ششم :

نواحی فرهنگی

74 min ۱۵۲

درس هفتم :

نواحی اقتصادی (کشاورزی و صنعت)

78 min ۱۶۰

درس هشتم :

نواحی اقتصادی (تجارت و اقتصاد جهانی)

43 min ۱۷۰

درس نهم :

معنا و مفهوم ناحیه سیاسی

76 min ۱۷۷

درس دهم :

کشور، یک ناحیه سیاسی

62 min ۱۸۸

درس یازدهم :

ژئوپلیتیک

جغرافیا پایه دوازدهم

67 min ۲۰۰

درس اول :

شهرها و روستاها

99 min ۲۱۲

درس دوم :

مدیریت شهر و روستا

۲۱۸

فنون و مهارت‌های ۱

90 min ۲۲۵

درس سوم :

ویژگی‌ها و انواع شیوه‌های حمل و نقل

92 min ۲۳۷

درس چهارم :

مدیریت حمل و نقل

۲۴۲

فنون و مهارت‌های ۲

70 min ۲۴۹

درس پنجم :

ویژگی‌ها و انواع مخاطرات طبیعی

77 min ۲۶۳

درس ششم :

مدیریت مخاطرات طبیعی

۲۶۷

فنون و مهارت‌های ۳

۲۷۳

پایخ‌های تشریحی

۳۲۱

کنکورهای ۱۴۰۱

۳۲۹

کنکور ۱۴۰۲

FILM صفحه

33 min ۸

درس اول :

جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر

28 min ۱۴

درس دوم :

روش مطالعه و پژوهش در جغرافیا

26 min ۲۱

درس سوم :

موقعیت جغرافیایی ایران

54 min ۲۷

درس چهارم :

ناهمواری‌های ایران

57 min ۴۰

درس پنجم :

آب و هوای ایران

45 min ۵۰

درس ششم :

منابع آب ایران

47 min ۶۰

درس هفتم :

ویژگی‌های جمعیت ایران

15 min ۶۸

درس هشتم :

تقسیمات کشوری ایران

53 min ۷۳

درس نهم :

سکونتگاه‌های ایران

55 min ۸۲

درس دهم :

توان‌های اقتصادی ایران

جغرافیا پایه یازدهم

22 min ۹۲

درس اول :

معنا و مفهوم ناحیه

33 min ۹۸

درس دوم :

انسان و ناحیه

51 min ۱۰۶

درس سوم :

نواحی آب و هوایی

64 min ۱۲۰

درس چهارم :

ناهمواری‌ها و اشکال زمین

بایه دههه

Geography

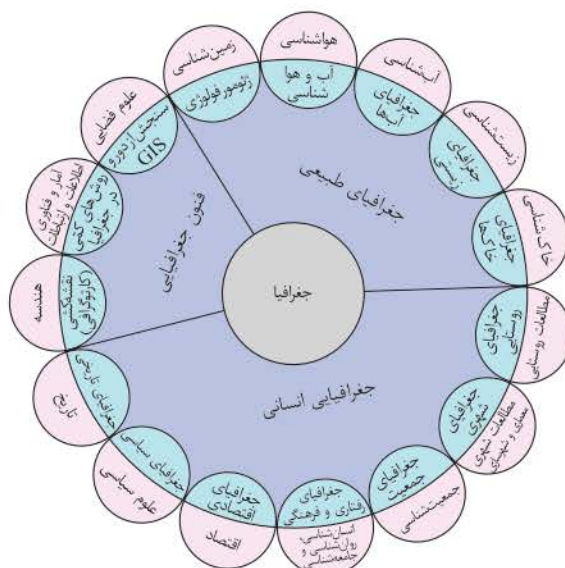
درس اول: جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر

مقدمه

- اطلاعات مختلف مربوط به کره زمین مانند زیستگاه‌های مختلف، آب و هوا، رودها، کوه‌ها و همین‌طور مسائل مربوط به آداب و رسوم و سنت‌ها، به ما کمک می‌کند که دانشمان نسبت به محیط اطراف خود و سایر مکان‌ها بیشتر شود. این شناخت می‌تواند در جهت بهبود کیفیت زندگی ما هم نقش داشته باشد.
- انسان همیشه در تلاش بوده است تا ناشناخته‌های جهان هستی را معلوم کند و با استفاده از علوم مختلف اوضاع زندگی خود را بهتر کند.
- جغرافیا یکی از قدیمی‌ترین دانش‌های بشری است.

نمودار زیر ارتباط بین علوم و فنون مختلف جغرافیا و شاخه‌های آن را نشان می‌دهد:

برای درک بهتر این ارتباط، به مثال‌های زیر توجه کنید:

- مثال:** این‌که با افزایش ارتفاع دما کاهش می‌یابد، یک اصل هواشناسی است ولی بررسی تأثیر این رابطه بر مکان و زندگی انسان نظیر: نوع مصالح ساختمانی، منابع آب، فعالیت اقتصادی، جاذبه‌های گردشگری و ... در حوزه آب و هواشناسی است.

- مثال: علم اقتصاد تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات، نظام‌های اقتصادی و عرضه و تقاضا را مطالعه می‌کند و جغرافیای اقتصادی به چگونگی معیشت گروه‌های انسانی در مکان‌های مختلف در رابطه با محیط زندگی‌شان می‌پردازد، فرضاً چگونه منابع معدنی یک ناحیه در شکل‌گیری شهرهای صنعتی تأثیر دارد؟
- مثال: جغرافیدان جهت جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات مورد نیاز خود از علم آمار و فناوری اطلاعات و ارتباطات کمک گرفته و با استفاده از سخت‌افزار و نرم‌افزارهای متعدد در زمان کوتاه و با دقت زیاد به سؤالات تحقیق خود پاسخ می‌دهد.
- علم جغرافیا از یافته‌های علوم دیگر استفاده کرده و با یک دید همه‌جانبه بررسی‌ها و مطالعات خود را در مورد پراکندگی پدیده‌ها و روابط بین آن‌ها انجام می‌دهد. البته این رابطه بین جغرافیا با سایر علوم دو سویه بوده و در یک جریان دو طرفه از داده‌ها و یافته‌های یکدیگر استفاده می‌کنند.

مفاهیم اساسی دانش جغرافیا

برای درک هر علمی باید مفاهیم پایه‌ای آن علم را بدانیم. برای درک علم جغرافیا هم باید با دو مفهوم اساسی آن یعنی «مکان» و «روابط متقابل انسان با محیط» آشنا شویم.

- ۱) مکان**
- تعریف:** محلی که بسیاری از فعالیت‌های انسان در آن صورت می‌گیرد؛ مانند خانه، کارخانه، مزرعه، مدرسه و ...
  - پدیده** به یک واقعیت یا رویداد جغرافیایی که **محسوس** و **مشهود** شده باشد، گفته می‌شود که می‌تواند **عوارض طبیعی** یا **انسان‌ساخت** باشد.
  - نحوه تغییر شکل مکان:** در هر مکان پدیده‌های مختلفی وجود دارند که بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند و همین‌طور از هم تأثیر می‌پذیرند. این روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری به صورت **جریانی پیوسته** در مکان ادامه دارد و سبب **تغییر شکل مکان‌ها** می‌شود.
  - مثال:** در یک روستا، خاک، آب، سرمایه و نیروی انسانی بر نوع اشتغال آن اثر می‌گذارند و بالعکس.
  - تصاویر مقابل، مقایسه میدان آزادی طی سی سال را نشان می‌دهد که عوامل مختلفی روی این مکان تأثیر گذاشتند و چهره طبیعی آن را نیز تغییر دادند. دخالت و دستکاری انسان در محیط طبیعی از علل این تغییر چهره است.

میدان آزادی - تهران ۱۳۹۵

میدان آزادی - تهران ۱۳۶۵

- ۲) روابط متقابل انسان با محیط**
- دو عامل مهم** در علم جغرافیا **انسان و محیط** است (که اولی تو بخش تفریب دومی فعاله!).
  - محیط طبیعی**، مجموعه‌ای متعادل است که با ورود انسان، زمینه‌های تغییر آن فراهم می‌شود.
  - انسان با استفاده از **هوش و استعداد** خود می‌تواند از محیط اطراف بهره‌مند شود.
  - در دهه‌های اخیر، **فناوری** نیز به کمک انسان آمده و سبب تأثیرگذاری بسیار انسان در محیط شده است.
  - فناوری‌های جدید، انسان را قادر به بهره‌برداری از اعماق زمین کرده و میزان دسترسی انسان را گسترش داده است.
  - انسان برای رفع نیازهای خود دست به تغییر محیط می‌زند و در نتیجه آن **محیط طبیعی** به **محیط جغرافیایی** تبدیل می‌شود.
  - نکته:** محیط جغرافیایی از تعامل بین محیط طبیعی و محیط انسانی به وجود می‌آید.

بادگیر دو طبقه ابرکوه - استان یزد

تصویری که مشاهده می‌کنید بادگیری در استان یزد را نشان می‌دهد. با دقت به این تصویر و ارتباط آن با مبحث «روابط متقابل انسان و محیط» متوجه می‌شویم که انسان‌ها برای برطرف کردن نیازهای خود در طول تاریخ، محیط را تغییر داده‌اند و در نتیجه، **محیط طبیعی** به **محیط جغرافیایی** تبدیل شده است.

انسان در ارتباط با محیط طبیعی به دو صورت عمل می‌کند:

- اول: درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها** (با این عملکرد انسان، **تعادل محیط** در مدت طولانی حفظ می‌شود).
  - دوم: نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها** (این عملکرد انسان، تعادل محیط طبیعی را از بین می‌برد).
- جغرافیا توان روابط متقابل انسان با محیط را مطالعه می‌کند، در نتیجه **شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی** بدون دانش جغرافیا ممکن نیست؛ بنابراین جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است.

کل نگر ی یادید ترکیبی در جغرافیا

دید ترکیبی

تعریف: مطالعه جامع و همه جانبه پدیده‌ها با تمام ویژگی‌های آن در یک مکان. چگونگی شکل‌گیری محیط‌های جغرافیایی که حاصل روابط متقابل انسان و محیط است سبب می‌شود جغرافی دانان با دید ترکیبی یا کل نگر ی موضوعات را مطالعه و بررسی کنند؛ زیرا اجزاء و عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کند. (به پورایی مثل گروه‌های تلگرافی فانوارگی!)

مثال: جغرافی دان اگر هدفش «توسعه یک شهر» باشد، به صورت همه جانبه به مطالعه می‌پردازد و مسائل مختلفی برایش مطرح می‌شود؛ برای نمونه:

- با تهیه نقشه شهر، دیدی همه جانبه به آن شهر پیدا می‌کند * نقشه خوانی
- با مطالعه بافت جمعیت شهر، میزان رشد آن و امکان مهاجرت پذیری آن را حدس می‌زند * جغرافیای جمعیت
- با مطالعه میزان منابع آب شهر، امکان توسعه شهر را پیش بینی می‌کند * جغرافیای آب‌ها

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

- در کدام عبارت، تفاوت میان نگرش جغرافی دانان با سایر رشته‌های علوم، به درستی بیان شده است؟ (۱۴۰۰ فارغ)
    - ۱) کمک به انسان برای زندگی بهتر
    - ۲) کشف ناشناخته‌های جهان
    - ۳) مطالعه شباهت‌ها و تفاوت‌های مکان‌ها
    - ۴) طبقه‌بندی نظام‌های اقتصادی و اجتماعی
- از کدام عبارت، مفهوم «کل نگر ی» به درستی دریافت می‌شود؟ (دافل ۹۹)
    - ۱) مالچ پاشی در کویر مصر (استان اصفهان)
    - ۲) احداث موج شکن در ساحل بندر انزلی (استان گیلان)
    - ۳) توسعه خطوط حمل و نقل در جنگل گلستان (استان گلستان)
    - ۴) گسترش مناطق مسکونی در زردکوه (استان چهارمحال بختیاری)
- امروزه بسیاری از جغرافی دانان عقیده دارند، هدف از مطالعات جغرافیایی چیست؟
    - ۱) یافتن پاسخ‌های جغرافیایی
    - ۲) بهبود زندگی انسان
    - ۳) کشف روابط متقابل انسان و محیط
    - ۴) یافتن راه‌های بهره‌وری مناسب از طبیعت
- واژه جغرافیا شامل کلمات GEO به معنای ..... و GRAPHY به معنای ..... است.
    - ۱) دانش - ترسیم و توصیف
    - ۲) زمین - ترسیم و توصیف
    - ۳) دانش - محیط
    - ۴) زمین - محیط
- منظور از «مکان» در دانش جغرافیا چیست؟
    - ۱) زیست بوم‌ها و اکوسیستم‌ها
    - ۲) محل معینی که فعالیت‌های انسان در آن انجام می‌شود.
    - ۳) قاره‌ها و فلات‌ها
    - ۴) محل رشد گیاهان و زندگی جانوران
- این که جغرافی دان با مطالعه میزان منابع آب شهر، امکان توسعه شهر را پیش بینی می‌کند، به کدام یک از علوم جغرافیایی ارتباط پیدا می‌کند؟
    - ۱) جغرافیای آب‌ها
    - ۲) جغرافیای جمعیت
    - ۳) آب شناسی
    - ۴) جغرافیای شهری
- جغرافی دان با هدف توسعه یک شهر، با استفاده از نقشه خوانی، به چه کاری می‌پردازد؟
    - ۱) میزان رشد جمعیت و امکان مهاجرت پذیری آن را حدس می‌زند.
    - ۲) با تهیه نقشه شهر، امکان گسترش فیزیکی شهر را بررسی می‌کند.
    - ۳) میزان خطرات طبیعی موجود را پیش بینی می‌کند.
    - ۴) مشکلات جاده‌ای در زمینه راهداری را جست و جو می‌کند.
- واژه جغرافیا اولین بار توسط چه کسی مورد استفاده قرار گرفت و از نظر وی تعریف جغرافیا کدام است؟
    - ۱) اراتوستن - علم بررسی روابط متقابل انسان و محیط
    - ۲) هرودوت - علم بررسی روابط متقابل انسان و محیط
    - ۳) اراتوستن - مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان
    - ۴) هرودوت - مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان
- GIS مربوط به کدام شاخه جغرافیا است و با کدام یک از علوم بشری ارتباط دارد؟
    - ۱) فنون جغرافیایی - هندسه
    - ۲) جغرافیای انسانی - علوم فضایی
    - ۳) فنون جغرافیایی - علوم فضایی
    - ۴) جغرافیای انسانی - هندسه

۱- دو عامل مهم در جغرافیا کدامند و کدام‌گزینه در ارتباط با مورد آخر صحیح است؟

(۱) انسان و محیط - مجموعه‌ای متعادل است.

(۲) روابط متقابل انسان با محیط و مکان - جا و محلی است که فعالیت انسان در آن شکل می‌گیرد.

(۳) محیط و انسان - در ارتباط با محیط طبیعی ۳ نوع عملکرد دارد.

(۴) مکان و روابط متقابل انسان با محیط - در دهه‌های اخیر تغییرات بسیاری داشته است.

۱۱- چرا شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست؟

(۱) زیرا انسان در ارتباط با محیط طبیعی دوگونه عملکرد مثبت و منفی دارد.

(۲) چون این دانش منجر به حفظ تعادل محیط در بلندمدت خواهد شد.

(۳) زیرا جغرافیا روابط متقابل انسان را با محیط مطالعه و بررسی می‌کند.

(۴) چون جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است.

۱۲- علت تغییر چهره یک مکان در طول چند سال چیست؟

(۱) روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری پدیده‌ها

(۲) شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی

(۳) پیشرفت دانش جغرافیا

(۴) نگاه سودجویانه انسان برای رسیدن به خواسته‌ها

۱۳- در دهه‌های اخیر ..... باعث شده است انسان در محیط تأثیر بسیاری بگذارد و در نتیجه فعالیت‌های انسان محیط طبیعی به ..... تبدیل می‌شود.

(۱) رشد فناوری - محیط جغرافیایی

(۲) نگاه سودجویانه - محیط جغرافیایی

(۳) پیشرفت تکنولوژی - محیط انسانی

(۴) افزایش جمعیت - محیط انسانی

۱۴- انسان در ارتباط با محیط به دو گونه عمل می‌کند:

(۱) درک توان‌های محیط - استفاده از منابع برای رفع نیاز

(۲) نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها - استفاده از منابع برای رفع نیاز

(۳) شناخت ظرفیت‌های محیطی - درک توان‌های محیط

(۴) استفاده از منابع برای رفع نیاز - شناخت ظرفیت‌های محیطی

۱۵- چرا جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است؟

(۱) زیرا با استفاده از آن تعادل در طولانی‌مدت حفظ خواهد شد.

(۲) چون شناخت توان‌های محیطی بدون آن ممکن نیست.

(۳) با ورود فناوری‌های جدید زمینه تغییر محیط فراهم شده است.

(۴) چون پلی بین رشته‌های مختلف علوم است.

۱۶- چرا جغرافی‌دانان با دید ترکیبی موضوعات را مطالعه می‌کنند؟

(۱) زیرا جغرافیا پلی میان رشته‌های مختلف علوم است.

(۲) چون عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند.

(۳) چون جغرافیا روابط میان انسان و محیط را مطالعه می‌کند.

(۴) زیرا رابطه میان پدیده‌های طبیعی، رابطه‌ای دو سویه است.

۱۷- اراتوستن علم جغرافیا را چگونه تعریف می‌کند؟

(۱) علم معلوم کردن ناشناخته‌های جهان هستی

(۲) علم بررسی روابط متقابل انسان و محیط

(۳) علم مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان

(۴) علم مطالعه معیشت گروه‌های انسانی در مکان‌های مختلف

۱۸- محیط جغرافیایی چگونه به وجود می‌آید؟

(۱) با درک توان‌های محیط و استفاده از منابع طبیعی

(۲) از تعامل بین محیط طبیعی و محیط انسانی

(۳) با شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی

(۴) از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری پدیده‌های مختلف

۱۹- ارتباط میان جغرافیا و سایر علوم چگونه است و «سنجش از دور» در کدام‌یک از شاخه‌های علم جغرافیا جای می‌گیرد؟

(۱) ارتباطی دو سویه است - جغرافیای انسانی

(۲) جریانی دو طرفه از داده‌ها وجود دارد - جغرافیای انسانی

(۳) از یافته‌های یکدیگر استفاده می‌نمایند - فنون جغرافیایی

(۴) رابطه‌ای یک طرفه است و جغرافیا از سایر علوم بهره می‌برد - فنون جغرافیایی

۲۰- عبارت زیر، تعریف کدام‌گزینه است؟

«مطالعه همه‌جانبه و جامع پدیده‌ها با تمام ویژگی‌های آن در یک مکان»

(۱) سنجش از دور

(۲) جغرافیا

(۳) نقشه‌خوانی

(۴) دید ترکیبی

۲۱- کدام یک از گزینه‌های زیر نادرست است؟

- ۱) بسیاری از فعالیت‌های انسان در محل معینی به نام مکان انجام می‌پذیرد.
  - ۲) در هر مکان پدیده‌های مختلفی بر هم اثر گذاشته و به نوبه خود از هم تأثیر می‌پذیرند.
  - ۳) جریان پیوسته روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری پدیده‌ها در مکان در نهایت منجر به تغییر شکل آن می‌شود.
  - ۴) محیط طبیعی مجموعه‌ای نامتعادل است که با ورود انسان، زمینه‌های تعادل در آن فراهم می‌شود.
- ۲۲- این‌که «به‌ازای هر ۱۰۰۰ متر افزایش ارتفاع، دمای هوا حدود ۶ درجه کاهش می‌یابد» یک اصل ..... است که تأثیر این رابطه بر مکان و زندگی انسان در حوزه ..... مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱) هواشناسی - زمین‌شناسی   ۲) آب‌هواشناسی - آب‌شناسی   ۳) آب‌هواشناسی - هواشناسی   ۴) هواشناسی - آب‌هواشناسی

۲۳- کدام یک از گزینه‌های زیر در ارتباط با مفهوم «جغرافیا» نادرست است؟

- ۱) امروزه بسیاری اعتقاد دارند جغرافیا، آن قسمت از علوم بشری است که به انسان کمک می‌کند با ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط آن‌ها در محیط آشنا شود.
  - ۲) بین جغرافیا و سایر رشته‌ها ارتباط وجود دارد و جغرافیا با کمک گرفتن از سایر علوم به سؤالات خود پاسخ می‌دهد.
  - ۳) علم جغرافیا از یافته‌های علوم دیگر استفاده کرده و با دید همه‌جانبه مطالعات خود را انجام می‌دهد.
  - ۴) اطلاع از مفاهیم پایه‌ای هر علم برای درک آن لازم است؛ مهمترین مفاهیم جغرافیا عبارتند از: انسان و محیط.
- ۲۴- با توجه به ارتباط بین علوم و فنون مختلف جغرافیایی هر یک از علوم زیر به ترتیب در کدام حوزه جای می‌گیرند؟

«ژئومورفولوژی - کارتوگرافی - جغرافیای شهری»

- ۱) فنون جغرافیایی - جغرافیای طبیعی - جغرافیای طبیعی
  - ۲) فنون جغرافیایی - فنون جغرافیایی - فنون جغرافیایی طبیعی
  - ۳) جغرافیای طبیعی - فنون جغرافیایی - جغرافیای انسانی
  - ۴) جغرافیای طبیعی - جغرافیای طبیعی - جغرافیای انسانی
- ۲۵- «گسترش مناطق مسکونی در نقاط مرتفع» و «تولید برق آبی» به ترتیب کدام عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی را بیان می‌کند؟

۱) نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها - درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها

۲) درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها - درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها

۳) نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها - نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها

۴) درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها - نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها

۲۶- معادل واژه «کارتوگرافی» کدام یک از موارد زیر است و با کدام یک از علوم مرتبط می‌باشد؟

۱) سنجش از دور - علوم فضایی

۲) سنجش از دور - GIS

۳) نقشه‌کشی - هندسه

۴) نقشه‌کشی - آمار و فناوری اطلاعات و ارتباطات

۲۷- «نصب سلول‌های خورشیدی در ناحیه بیابانی» و «صید ماهی در فصل نامناسب» مصداق کدام نوع از عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی است؟
(به ترتیب)

۱) نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها - استفاده از منابع برای رفع نیازها

۲) در نظر نگرفتن استعدادها و ظرفیت‌ها - نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها

۳) درک توان‌های محیط طبیعی - استفاده از منابع برای رفع نیازها

۴) استفاده از منابع برای رفع نیازها - نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها

۲۸- عبارت زیر در کدام علم بررسی می‌شود؟

«چگونگی معیشت گروه‌های انسانی در مکان‌های مختلف در رابطه با محیط زندگی‌شان»

۱) اقتصاد   ۲) جغرافیای شهری   ۳) جغرافیای اقتصادی   ۴) مطالعات روستایی

۲۹- هر یک از موارد زیر به ترتیب با کدام یک از علوم، مرتبط است؟

الف) تخمین امکان مهاجرپذیری یک شهر، با مطالعه بافت جمعیت آن

ب) پیش‌بینی امکان توسعه شهر، با مطالعه میزان منابع آب شهر

۱) جغرافیای جمعیت - جغرافیای آب   ۲) جغرافیای شهری - آب‌شناسی

۳) جمعیت‌شناسی - جغرافیای آب‌ها   ۴) مطالعات شهری، معماری و شهرسازی - آب‌شناسی

سوالات کلیدی در جغرافیا

شش سؤال اساسی در جغرافیا وجود دارد که هر جغرافی‌دان در بررسی‌های جغرافیایی با آن روبرو است. (استقلالیا ناراحت نباشن، به ۴ هم می‌رسیم!) در قالب مثال، هر یک از این سؤالات در ارتباط با مسئله‌گرد و غبار (ریزگردها) مطرح می‌شود.

سؤال	موضوع مورد بررسی	مثال
کجا؟	مکان وقوع پدیده (رکن اساسی جغرافیا)	این اتفاق در کجا رخ داده است؟ غرب و جنوب غربی
چه چیز؟	ماهیت پدیده	چه چیزی رخ داده است؟ وجود ریزگردهای بیش از حد مجاز در هوا
چرا؟	علت وقوع پدیده	چرا این پدیده رخ داده است؟ تداوم خشکسالی در سال‌های اخیر
چه موقع؟	روند زمانی موضوعات	چه زمانی شدت می‌گیرد؟ فصل گرم سال
چه کسانی؟	روابط متقابل انسان و محیط	چه کسانی یا کدام فعالیت‌ها و برنامه‌های انسانی در بروز این پدیده اثر داشته‌اند و تأثیر آن بر محیط و انسان چیست؟ بی‌توجهی به تثبیت خاک
چطور؟	سیر تکوین و تحول پدیده	زمینه‌های به‌وجود آورنده این پدیده چیست؟ قطع درختان، از بین رفتن دریاچه‌ها، باتلاق‌ها، واحه‌ها و ...

به مثال دیگری از مباحثی که تا الان فوندم، می‌زنیم:

در اخبار شنیدیم که در تاریخ یکشنبه بیست و هشتم تیرماه سال ۱۳۹۴ در کن و سولقان ریزش کوه رخ داده است. سؤالات کلیدی جغرافیا در ارتباط با این خبر را بررسی می‌کنیم:

کجا؟ در کن و سولقان

چه چیز؟ ریزش کوه و تلفات جانی

چرا؟ بر اثر بارندگی، سیل و طوفان

چه موقع؟ عصر یکشنبه بیست و هشتم تیرماه ۱۳۹۴

چه کسانی؟ بی‌توجهی به فضا و موقعیت جغرافیایی در این منطقه

چطور؟ ساخت و ساز در دامنه این منطقه کوهستانی

مراحل پژوهش در جغرافیا

حس کنجکاوی (فضولی!) انسان درباره جهان و مسائل گوناگون آن سبب تلاش او برای کشف ناشناخته‌ها شده است.

برای پاسخ به نیازها و سؤالاتی که برای انسان به وجود می‌آید، روش‌های علمی مختلفی وجود دارد.

جغرافیا نیز مانند سایر علوم برای پاسخ به مسائلی که با آن روبه‌رو است، به تحقیق و پژوهش می‌پردازد و پنج مرحله در تحقیق و پژوهش را طی می‌کند:

گام	نام مرحله	ویژگی‌ها	مثال
اول	طرح سؤال و بیان مسأله	<ul style="list-style-type: none"> بیان مسأله به صورت واضح و روشن جهت رسیدن به شناخت طرز نوشتار مسأله: سؤالی عبارات چیزی، کلی یا نامعلوم سؤال اساسی پژوهشگر در این مرحله: انجام این پژوهش چه اهمیتی دارد؟ در این مرحله پژوهشگر باید به مطالعه سابقه، پیشینه مسأله و نتایج پژوهش دیگران بپردازد. نتیجه این کار ➡ اطلاع بیشتر از موضوع و پی بردن به این‌که سؤالی که برایش مطرح شده، قبلاً پاسخ داده شده است یا خیر. 	عوامل مؤثر در افزایش جمعیت شهر کرج در دهه اخیر چیست؟ (به شکل پرسشی)
دوم	تدوین فرضیه	<ul style="list-style-type: none"> فرضیه: پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندانه محقق به سؤال تحقیق است. فرضیه‌سازی ➡ از مراحل حساس پژوهش می‌باشد؛ زیرا فرضیه‌ها در هر پژوهش نقش راهنما را دارد و به فعالیت‌هایی که قرار است انجام شود، جهت می‌دهد. پژوهشگر با توجه به مسأله خود، پیشنهادها و خبرهای اولیه را در چارچوب مسأله پژوهش خود ارائه می‌کند. فرضیه‌های پژوهشگر به میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی در دسترس او بستگی دارد. 	به نظر می‌رسد وجود زمینه‌های مناسب اشتغال، عامل افزایش جمعیت شهر کرج است.
سوم	جمع‌آوری اطلاعات: الف) کتابخانه‌ای (استفاده از سالنامه‌ها، عکس‌های ماهواره‌ای، عکس‌های هوایی، سایت‌های اینترنتی، نقشه و ...)	<ul style="list-style-type: none"> ۱) روش کتابخانه‌ای: این روش در تمامی پژوهش‌های علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در برخی از پژوهش‌ها تمام تلاش پژوهشگر در کتابخانه صورت می‌گیرد و در برخی دیگر، بخشی از پژوهش در آن‌جا انجام می‌شود. (آگه آدم وسط جمع‌آوری اطلاعات فوایش نگیره، اصلاً فوایب توی کتابفونه عین صبح همه فوشمره‌س.) 	پژوهشگر به سالنامه آماری یک دهه مراجعه می‌کند و تغییرات جمعیتی شهر کرج را مورد مطالعه قرار می‌دهد. او با کمک عکس‌های هوایی و ماهواره‌ای رشد فیزیکی شهر کرج را طی یک دهه بررسی می‌کند.
چهارم	پرداش اطلاعات	<ul style="list-style-type: none"> ۲) روش میدانی: در این روش، پژوهشگر برای گردآوری اطلاعات به مکان مورد تحقیق می‌رود و با مراجعه به افراد یا محیط و برقراری ارتباط مستقیم با مکان مورد مطالعه به گردآوری اطلاعات می‌پردازد. او باید ابزار سنجش و اطلاعاتی خود را به میدان ببرد. 	پژوهشگر با تعدادی از ساکنان یکی از محله‌های قدیمی شهر کرج مصاحبه می‌کند و ضمن توجه به تغییرات جمعیتی، به بررسی علت‌های پنهان تغییرات هم می‌پردازد.
پنجم	نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها	<ul style="list-style-type: none"> پس از جمع‌آوری، استخراج و طبقه‌بندی اطلاعات، مرحله پدازش آغاز می‌شود. پدازش ➡ حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش و تجزیه و تحلیل اطلاعات. این مرحله آخر پژوهش است و پژوهشگر با نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسأله پژوهش را می‌یابد. پژوهشگر با ارائه دلایل علمی و منطقی به تأیید یا رد فرضیه یا فرضیه‌های خود می‌پردازد. در صورتی که فرضیه یا فرضیه‌های پژوهشگر رد شود، پژوهشگر نباید دلسرد شود و پژوهش خود را بهبود ببندد؛ چون این پژوهش به کسانی که با این سؤال مواجه شده‌اند، پاسخ می‌دهد و از طرح دوباره آن جلوگیری می‌کند. 	درصد تغییرات جمعیت و درصد شاغلان در یک دهه در شهر کرج با استفاده از روش‌های آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.
پنجم	نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها	<ul style="list-style-type: none"> نتیجه‌گیری: بین تقاضای نیروی کار در شهر کرج و جذب جمعیت در آن، رابطه‌ای مستقیم وجود دارد. پیشنهاد: با توجه به قابلیت‌های جغرافیایی شهرهای اطراف، صنایع کوچک در آن‌جا ایجاد شود. 	

پرسش‌های چهارگزینه‌ای...

- ۳۷- در کدام گزینه، با توجه به عبارت زیر، «مسئله پژوهش» به درستی تدوین شده است؟
 «میزان حضور وسایل نقلیه و عابران در خیابان‌های یک شهر، به اوج خود رسیده است.»
 (۱) چرا پدیده مهاجرت شکل می‌گیرد؟
 (۲) دلایل افزایش جمعیت در کلان‌شهرها چیست؟
 (۳) افزایش کربن دی‌اکسید سبب افزایش دمای کره زمین شده است.
 (۴) چگونه رشد جمعیت می‌تواند در ایجاد پدیده گرمایش جهانی نقش داشته باشد؟
 (دافل ۱۳۰۰)
- ۳۸- کدام عبارت، فرضیه مناسبی برای پرسش زیر است؟
 «چرا روز سوم فروردین ماه سال ۱۳۹۸، در استان گلستان سیل آمد؟»
 (۱) تخریب جنگل‌ها از عوامل وقوع سیل است.
 (۲) در فصل بهار احتمال وقوع سیل افزایش می‌یابد.
 (۳) توسعه راه‌های ارتباطی باعث طغیان رودها شده است.
 (۴) امکان نفوذپذیری خاک در جنگل‌های گلستان، کاهش یافته است.
 (دافل ۹۹)
- ۳۹- متن زیر، به کدام یک از «سؤالات کلیدی دانش جغرافیا»، به ترتیب پاسخ می‌دهد؟
 «تداوم خشکسالی در سال‌های اخیر، موجب پدید آمدن بحران ریزگردها در کشورهای جنوب غربی آسیا، در فصل‌های مختلف سال شده است.»
 (۱) چرا - چه چیز - چه موقع - کجا
 (۲) چرا - چه چیز - کجا - چه موقع
 (۳) چه چیز - چرا - کجا - چه موقع
 (۴) چه چیز - چرا - چه موقع - کجا
 (فارچ ۹۹)
- ۴۰- کدام گزینه، به ترتیب به پاسخ دو سؤال کلیدی «چطور» و «چه چیز» در ارتباط با «دریاچه ارومیه» اشاره می‌کند؟
 (۱) حفر بی‌رویه چاه‌ها - کاهش بارش در حوضه آبریز دریاچه
 (۲) تغییر در میزان آب ورودی به دریاچه - گرم شدن عمومی هوا
 (۳) کاهش آب دریاچه - حفر بی‌رویه چاه‌ها در اطراف دریاچه
 (۴) تأمین آب دریاچه از طریق چشمه‌های کف - عبور رودهای ورودی از لایه‌های نمکی
 (دافل ۹۸)
- ۴۱- عبارت‌های زیر حاصل تحقیق پژوهشگری است که بر روی «تغییرات جمعیتی شهر X» مطالعه نموده است. با توجه به مراحل پژوهش جغرافیایی، کدام موارد را می‌توان به ترتیب در گام «اول» و «پنجم» قرار داد؟
 الف) عوامل مؤثر در افزایش جمعیت شهر X در دهه اخیر چیست؟
 ب) به نظر می‌رسد وجود خدمات آموزشی، عامل افزایش جمعیت شهر X است.
 ج) پژوهشگر، با تعدادی از ساکنان یکی از محله‌های قدیمی شهر X مصاحبه می‌کند.
 د) بین تقاضای نیروی کار در شهر X و جذب جمعیت آن، رابطه‌ای مستقیم وجود دارد.
 (الف - ب - ج - د) (الف - د) (ب - ج) (ج - د)
- ۴۲- کدام گزینه به یک فرضیه اشاره می‌کند؟
 (۱) عوامل مؤثر در افزایش جمعیت شهر تهران چیست؟
 (۲) طبق آمار سال ۹۴ جمعیت تهران ۱/۵ برابر شده است.
 (۳) به نظر می‌رسد وجود شغل کافی سبب مهاجرت روستاییان به تهران شده است.
 (۴) آیا رشد مطلق جمعیت در تهران متناسب با رشد فیزیکی شهر بوده است؟
- ۴۳- کدام یک از عبارات زیر در ارتباط با سؤالات اساسی در جغرافیا نادرست است؟
 (۱) سؤال کجا با رکن اساسی جغرافیا سروکار دارد.
 (۲) سؤال چرا به ماهیت پدیده اشاره دارد.
 (۳) سؤال چطور به بررسی سیر تحول پدیده می‌پردازد.
 (۴) سؤال چه کسی، روابط متقابل انسان و محیط را بررسی می‌کند.
- ۴۴- پژوهشگر برای ..... ابتدا باید مسئله خود را به صورت واضح و روشن بیان کند.
 (۱) دستیابی به شناخت و آگاهی از مسئله‌ای که در ذهنش پدید آمده است
 (۲) پی بردن به پاسخ این سؤال که قبلاً به این مسئله پاسخ داده شده است یا خیر
 (۳) ساماندهی پیشنهادها و خبرهای اولیه در چارچوب مسئله پژوهش
 (۴) دستیابی به دلایل علمی و منطقی برای ادامه فرایند پژوهش جغرافیایی

۴۵- نمی‌توان گفت فرضیه‌های پژوهشگر به ..... او بستگی دارد.

(۱) میزان دانش (۲) تجربیات (۳) سوابق پژوهشی در دسترس (۴) سؤال پژوهش

۴۶- در کدام مرحله پژوهش جغرافیایی پژوهشگر با سؤال «انجام این پژوهش چه اهمیتی دارد؟» روبه‌رو می‌شود؟

(۱) تدوین فرضیه (۲) جمع‌آوری اطلاعات (۳) پردازش اطلاعات (۴) طرح سؤال و بیان مسئله

۴۷- در مرحله آخر یک پژوهش جغرافیایی، پژوهشگر چگونه پاسخ مسئله پژوهش را می‌یابد؟

(۱) با جمع‌آوری و طبقه‌بندی اطلاعات (۲) با نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات

(۳) با تدوین فرضیه و پاسخ به سؤالات موجود (۴) با طرح سؤالات متعدد و بیان مسئله

۴۸- کدام یک از گزینه‌های زیر برای «طرح سؤال و بیان مسئله» توسط پژوهشگر، نامناسب است؟

(۱) به‌کار نبردن جملات کلی (۲) جلوگیری از استفاده از عبارات نامعلوم

(۳) استفاده از شکل سؤال (۴) به‌کارگیری جملات خبری

۴۹- این عبارت که با قاطعیت بگوییم فعالیت‌های انسانی تأثیری در وقوع زمین‌لرزه ندارد، در کدام مرحله از یک پژوهش جغرافیایی اتفاق می‌افتد؟

(۱) گام پنجم: نتیجه‌گیری (۲) گام دوم: فرضیه‌سازی (۳) گام پنجم: پردازش اطلاعات (۴) گام دوم: بیان مسئله

۵۰- پردازش اطلاعات:

(۱) سومین مرحله از کار یک پژوهشگر در حوزه جغرافیا است. (۲) به معنای حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط است.

(۳) ضمن ارائه دلایل علمی به پژوهشگر، او را در تأیید فرضیه یاری می‌دهد. (۴) با استفاده از روش‌های کتابخانه‌ای جمع‌آوری اطلاعات صورت می‌پذیرد.

۵۱- چرا فرضیه‌سازی از مراحل حساس پژوهش است؟

(۱) زیرا فرضیه‌ها در هر پژوهش نقش راهنما دارند و به فعالیت‌ها جهت می‌دهند.

(۲) چون پژوهشگر با توجه به آن خبرهای اولیه خود را دسته‌بندی می‌کند.

(۳) زیرا دانش، تجربه و سوابق پژوهشی پژوهشگر با ارائه فرضیه سنجیده می‌شود.

(۴) چون از طرح دوباره فرضیه مشابه جلوگیری می‌کند.

۵۲- پژوهش‌های جغرافیایی دارای چند مرحله‌اند و آخرین مرحله کدام است؟

(۱) پنج - ارائه پیشنهادها (۲) پنج - بیان مسئله (۳) شش - ارائه پیشنهادها (۴) شش - بیان مسئله

۵۳- در عبارت «بر اثر ریزش بهمن در ارتفاعات زاگرس، ۵ کوهنورد جان خود را از دست دادند» کدام پرسش جغرافیایی قابل طرح نیست؟

(۱) کجا (۲) چرا (۳) چه چیز (۴) چطور

۵۴- کدام گزینه درباره «تدوین فرضیه» اطلاعات نادرستی را ارائه می‌دهد؟

(۱) فرضیه‌ها در هر پژوهش نقش راهنما را دارد و به فعالیت‌هایی که قرار است انجام شود، جهت می‌دهد.

(۲) پژوهشگر با مطالعه نتایج پژوهش دیگران، نسبت به موضوع اطلاعات بیش‌تری پیدا می‌کند.

(۳) پژوهشگر با توجه به مسئله خود، پیشنهادها و خبرهای اولیه را در چارچوب مسئله پژوهش خود ارائه می‌کند.

(۴) فرضیه‌های پژوهشگر به میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی در دسترس او بستگی دارد.

۵۵- سؤال چه چیز بر ..... دلالت دارد و سؤال چطور با ..... سروکار دارد.

(۱) ماهیت هر پدیده یا مسئله - سیر تکوین و تحول پدیده (۲) ماهیت وقوع پدیده - ماهیت هر پدیده یا مسئله

(۳) ماهیت هر پدیده یا مسئله - روابط متقابل انسان و محیط (۴) سیر تکوین و تحول پدیده - علت وقوع پدیده

۵۶- کدام گزینه درباره «گام پنجم پژوهش جغرافیایی» نادرست است؟

(۱) مرحله نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها است.

(۲) پژوهشگر پاسخ احتمالی به مسئله پژوهش را درمی‌یابد.

(۳) پژوهشگر با دلایل منطقی به تأیید یا رد فرضیه‌های خود می‌پردازد.

(۴) در صورت رد فرضیه، پژوهش بیپه‌وده نخواهد بود؛ چون از طرح دوباره سؤال جلوگیری می‌شود.

۵۷- کدام گزینه یک «فرضیه» است؟

- (۱) به نظر می‌رسد وجود خدمات آموزشی و درمانی عامل افزایش جمعیت شهر کرج است.
- (۲) طبق آخرین آمار سرشماری نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ جمعیت ایران ۷۹۰۹۹۲۰۶۷۰ نفر است.
- (۳) عوامل مؤثر در افزایش ترافیک شهر تهران در دهه‌های اخیر چیست؟
- (۴) آیا جاذبه‌های گردشگری موجب افزایش قیمت‌ها در شهر شیراز است؟

۵۸- همه موارد کدام گزینه دربارهٔ گام اول پژوهش جغرافیایی است؟

- (۱) طرح صورت مسئله - مطالعهٔ سابقه و پیشینهٔ پژوهش دیگران - ارائهٔ پیشنهادها و خبرهای اولیه
- (۲) بیان واضح و روشن مسئله - طرح صورت مسئله به شکل سؤال - مطالعهٔ سابقه و پیشینهٔ پژوهش دیگران
- (۳) کسب اطلاعات از منابع و روش‌های مختلف - ارائهٔ پاسخ پیشنهادی به سؤال تحقیق - استفاده نکردن از عبارات کلی در طرح صورت مسئله
- (۴) ارائهٔ پیشنهادها و خبرهای اولیه - تجزیه و تحلیل اطلاعات - کسب اطلاعات از منابع و روش‌های مختلف

۵۹- رکن اساسی جغرافیا چیست و کدام پرسش به آن می‌پردازد؟

- (۱) مکان - زلزلهٔ ۵ ریشتری کرمانشاه در کدام منطقه رخ داده است؟
  - (۲) انسان - فعالیت‌های اتمی چه تأثیری بر وقوع زلزله دارد؟
  - (۳) مکان - ناهمواری‌ها چگونه جلوی هجوم بیگانگان به ایران را گرفتند؟
  - (۴) انسان - در پی زلزلهٔ کرمانشاه چه تعداد از هموطنان جان باختند؟
- ۶۰- به ترتیب مراحل چهارم و دوم از یک پژوهش جغرافیایی کدام است؟

- (۱) پردازش اطلاعات - بیان مسئله
- (۲) تجزیه و تحلیل - فرضیهٔ پژوهش
- (۳) جمع‌آوری اطلاعات - تدوین نظریه
- (۴) ارائهٔ پیشنهادها - تدوین فرضیه

۶۱- در ارتباط با عبارت زیر، کدام پرسش جغرافیایی، قابلیت طرح ندارد؟

«کشت پلانتیشن توسط شرکت‌های چندملیتی در مزارع افریقایی باعث فرسایش شدید خاک شده است.»

- (۱) کجا
- (۲) چه چیز
- (۳) چه کسانی
- (۴) چگونه

۶۲- با توجه به متن زیر کدام پرسش جغرافیایی را نمی‌توان برای آن مطرح نمود؟

«بر اثر طوفان در کن و سولقان مقداری از کوه‌های سمت امام‌زاده داوود ریزش کرده است؛ تعدادی از درختان شکسته شده و به همراه مقداری سنگ، حرکت کرده و در مسیر پل کیگا قرار گرفته که تعدادی از شهروندان که در این مسیر قرار گرفته‌اند، جان خود را از دست داده‌اند.»

- (۱) چه چیز
- (۲) چه موقع
- (۳) چرا
- (۴) چگونه

۶۳- به ترتیب هر یک از موارد زیر در کدام مرحله از پژوهش جغرافیایی رخ می‌دهد؟

(الف) پژوهشگر از خود می‌پرسد: «انجام این پژوهش چه اهمیتی دارد؟»

(ب) پژوهشگر به حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط می‌پردازد.

- (۱) طرح سؤال - نتیجه‌گیری
- (۲) بیان مسئله - پردازش اطلاعات
- (۳) مرحلهٔ اول - جمع‌آوری اطلاعات
- (۴) تدوین فرضیه - تجزیه و تحلیل

۶۴- کدام روش کسب اطلاعات در تمام پژوهش‌های علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد و مثال آن چیست؟

- (۱) کتابخانه‌ای - پرسش‌نامه
- (۲) میدانی - مصاحبه
- (۳) میدانی - مشاهده
- (۴) کتابخانه‌ای - آمارنامه

۶۵- پژوهشگر با توجه به ..... خود، پیشنهادها و خبرهای اولیه را در چارچوب ..... ارائه می‌کند.

- (۱) مسئله - مسئلهٔ پژوهش
- (۲) فرضیه - مسئلهٔ پژوهش
- (۳) مسئله - قوانین علمی
- (۴) فرضیه - قوانین علمی

۶۶- در عبارت زیر به ترتیب از کدام روش جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است؟

«فرد الف برای مطالعه پیرامون شهر کاشان به خانهٔ طباطبایی‌های کاشان رفت. وی علاوه بر بازدید، مصاحبهٔ سازمان میراث فرهنگی با مدیر مجموعه را نیز خواند؛ همچنین از افراد مطلع در آن مکان نیز سؤالاتی پرسید.»

- (۱) میدانی - کتابخانه‌ای - میدانی
- (۲) میدانی - میدانی - پرسش‌نامه
- (۳) مشاهده - کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای
- (۴) مشاهده - میدانی - مصاحبه

۶۷- یک پژوهشگر برای مطالعه گسترش شهر تهران به نقشه‌های هوایی تهیه شده در ده سال اخیر پرداخت و پس از آن با استفاده از هلی‌کوپتر بر فراز این شهر پرواز کرد. این پژوهشگر از کدام روش جمع‌آوری اطلاعات استفاده کرده است؟

(۱) کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای (۲) میدانی - میدانی (۳) کتابخانه‌ای - میدانی (۴) میدانی - کتابخانه‌ای

۶۸- هر یک از موارد «مراجعه به وبلاگ‌ها، مطالعه تصاویر هوایی و مراجعه به آمارنامه‌ها» به ترتیب به کدام روش کسب اطلاعات جغرافیایی اشاره می‌کند؟

(۱) کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای (۲) کتابخانه‌ای - میدانی (۳) کتابخانه‌ای - میدانی (۴) میدانی - کتابخانه‌ای

(۲) میدانی - میدانی (۳) کتابخانه‌ای - میدانی (۴) میدانی - کتابخانه‌ای

۶۹- کدام یک از شش سؤال اساسی جغرافیا به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده‌ها می‌پردازد؟

(۱) چطور - تداوم خشکسالی در شهر اهواز کدام اتفاق را رقم زده است؟ (۲) چه موقع - چه زمانی پدیده ریزگردها در اهواز شدت می‌یابد؟

(۳) چه موقع - چه موقع احتمال وقوع سیل افزایش می‌یابد؟ (۴) چطور - وقوع پی‌درپی چه عواملی سبب ایجاد سیل می‌شود؟

۷۰- در کدام مرحله از پژوهش جغرافیایی، پژوهشگر باید نتایج پژوهش دیگران و سابقه مسئله را مطالعه کند و هدف از این کار چیست؟

(۱) دوم - پی بردن به این نکته که انجام این پژوهش چه اهمیتی دارد؟

(۲) فرضیه پژوهش - دستیابی به اطلاعات و آگاهی بیشتر نسبت به مسئله

(۳) جمع‌آوری اطلاعات - کسب اطلاعات بیشتر نسبت به موضوع مسئله

(۴) سؤال پژوهش - پی بردن به این که آیا قبلاً به این سؤال پاسخ داده شده است یا خیر؟

۷۱- در نگارش صورت مسئله برای شروع یک پژوهش بهتر است بیان مسئله ..... نباشد و مثال آن ..... است.

(۱) معلوم - هوش دختران بیشتر از پسران است. (۲) خبری - علت وقوع سیل‌های پیاپی در دهه‌های اخیر چیست؟

(۳) سؤالی - علت مهاجرت روستاییان به شهرها، فرصت‌های کاری بهتر است. (۴) کلی - عوامل مؤثر بر رشد همه‌جانبه کشورهای اروپایی چیست؟

۷۲- با توجه به نمودار مقابل که مراحل یک پژوهش جغرافیایی را نشان می‌دهد، به ترتیب الف و ب کدامند؟

الف ب

(۱) جمع‌آوری اطلاعات - ارائه نظریه (۲) تجزیه و تحلیل - ارائه نظریه

(۳) جمع‌آوری اطلاعات - ارائه پیشنهادها (۴) تجزیه و تحلیل - ارائه پیشنهادها

۷۳- چرا پژوهشگر نباید در صورت رد فرضیه یا فرضیه‌هایش دلسرد شود؟ زیرا .....

الف) به کسانی که با این سؤال مواجه شده‌اند، پاسخ می‌دهد. (ب) از طرح دوباره آن جلوگیری می‌کند.

ج) به پرسش‌های بعدی پژوهشگر جهت می‌دهد و نقش راهنما دارد. (د) با دلایل علمی و طی مراحل یک پژوهش علمی رد شده است.

(۱) ب - الف (۲) الف - د (۳) ج - ب (۴) د - ج

۷۴- هر یک از جملات زیر، به ترتیب کدام روش جمع‌آوری اطلاعات را بیان می‌کند؟

الف) با کمک عکس‌های ماهواره‌ای پژوهشگر رشد فیزیکی شهر را در طی یک دهه بررسی می‌کند.

ب) با کمک سالنامه آماری یک دهه، تغییرات جمعیتی شهر اهواز را بررسی می‌کند.

ج) پژوهشگر برای تکمیل اطلاعات خود، با عده‌ای از افراد یک روستا مصاحبه می‌کند.

(۱) کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای (۲) کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای (۳) میدانی - کتابخانه‌ای (۴) میدانی - کتابخانه‌ای

(۲) کتابخانه‌ای - کتابخانه‌ای (۳) کتابخانه‌ای - میدانی (۴) میدانی - کتابخانه‌ای

۷۵- درستی یا نادرستی هر یک از عبارتهای زیر، در کدام گزینه مشخص شده است؟

الف) روش میدانی جمع‌آوری اطلاعات، در تمامی پژوهش‌های علمی، مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ب) در این روش پژوهشگر ناگزیر است به مکان مورد تحقیق برود و با برقراری ارتباط مستقیم به گردآوری اطلاعات بپردازد.

ج) پژوهشگر در واقع باید ابزار سنجش و اطلاعاتی خود را به مکان مورد نظر ببرد.

د) در پژوهش‌های علمی، تمامی تلاش پژوهشگر در مراجعه به افراد یا محیط مورد نظر صورت می‌گیرد.

(۱) نادرست - درست - نادرست (۲) درست - درست - نادرست (۳) نادرست - درست - نادرست (۴) درست - نادرست - درست

(۲) درست - درست - نادرست (۳) نادرست - درست - نادرست (۴) درست - نادرست - درست

۷۶- در کدام گزینه، ترتیب مراحل پژوهش و تحقیق در جغرافیا به درستی بیان شده است؟

(۱) طرح سؤال - جمع‌آوری اطلاعات - تدوین فرضیه - نتیجه‌گیری

(۲) جمع‌آوری اطلاعات - پردازش اطلاعات - تدوین فرضیه - ارائه پیشنهاد

(۳) بیان مسئله - تدوین فرضیه - پردازش اطلاعات - جمع‌آوری اطلاعات

(۴) تدوین فرضیه - جمع‌آوری اطلاعات - پردازش اطلاعات - ارائه پیشنهادها

۷۷- کدام یک از عبارات زیر، مربوط به مرحله پنجم یک پژوهش جغرافیایی می‌باشد؟

(الف) در این مرحله پژوهشگر به حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش می‌پردازد.

(ب) پژوهشگر پژوهش دیگران را بررسی می‌کند تا با این کار، نسبت به موضوع اطلاعات بیشتری پیدا کند.

(ج) پژوهشگر با نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسئله پژوهش را می‌یابد.

(د) پژوهشگر با ارائه دلایل علمی و منطقی به تأیید یا رد فرضیه یا فرضیه‌های خود می‌پردازد.

(۱) د - ج (۲) ج - ب (۳) ب - الف (۴) الف - د

۷۸- مثال‌های زیر در مورد شهر اصفهان، به ترتیب کدام گام پژوهش را توصیف می‌کنند؟

«درصد تغییرات جمعیت و درصد شاغلان در یک دهه در شهر اصفهان مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد»، «به نظر می‌رسد وجود زمینه‌های مناسب اشتغال،

عامل افزایش جمعیت شهر اصفهان است» و «پژوهشگر با کمک عکس‌های هوایی و ماهواره‌ای، رشد فیزیکی شهر اصفهان را طی یک دهه بررسی می‌کند»

(۱) گام چهارم - گام دوم - گام سوم

(۲) گام دوم - گام سوم - گام چهارم

(۳) گام سوم - گام چهارم - گام دوم

(۴) گام چهارم - گام سوم - گام دوم

۷۹- هر یک از عبارات زیر، کدام مرحله یک پژوهش جغرافیایی را بیان می‌کند؟

(الف) فرضیه به فعالیت‌هایی جهت می‌دهد که قرار است انجام شود.

(ب) مطالعه سابقه و پیشینه مسئله و نتایج پژوهش دیگران، مورد نیاز پژوهشگر است.

(ج) در صورت مسئله بهتر است از عبارات خبری یا جملات کلی جلوگیری شود.

(د) با تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسئله پژوهش پیدا می‌شود.

(۱) طرح سؤال و بیان مسئله - جمع‌آوری اطلاعات - تدوین فرضیه - پردازش اطلاعات

(۲) تدوین فرضیه - طرح سؤال و بیان مسئله - طرح سؤال و بیان مسئله - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

(۳) طرح سؤال و بیان مسئله - پردازش اطلاعات - جمع‌آوری اطلاعات - پردازش اطلاعات

(۴) تدوین فرضیه - جمع‌آوری اطلاعات - تدوین فرضیه - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

(+ درس ۱۰م)

۸۰- استفاده از کارتوگرافی جزء کدام دسته از روش‌های جمع‌آوری اطلاعات و مربوط به کدام شاخه علم جغرافیا است؟

(۱) میدانی - جغرافیای انسانی

(۲) میدانی - فنون جغرافیایی

(۳) کتابخانه‌ای - جغرافیای انسانی

(۴) کتابخانه‌ای - فنون جغرافیایی

یادداشت

پاسخنامه هفتم

۱۳ ۱ در دهه‌های اخیر، فناوری به کمک انسان آمده و سبب شده است که انسان در محیط تأثیر بسیاری بگذارد. در نتیجه فعالیت‌های انسان، محیط طبیعی به محیط جغرافیایی تبدیل می‌شود.

۱۴ ۲ عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی به دو گونه است:

۱) درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها

۲) نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها

۱۵ ۲ از آن‌جا که جغرافیا توان روابط متقابل انسان را با محیط، مطالعه و بررسی می‌کند، بنابراین شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست؛ پس جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است.

۱۶ ۲ جغرافی‌دانان با دید ترکیبی یا کل‌نگری موضوعات را مطالعه و بررسی می‌کنند؛ زیرا اجزاء و عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند.

۱۷ ۳ واژه جغرافیا برای اولین بار توسط اراتوستن دانشمند یونانی این‌گونه ارائه شد: «علم مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان».

۱۸ ۲ محیط جغرافیایی از تعامل بین محیط طبیعی و محیط انسانی به‌وجود می‌آید.

۱۹ ۳ رابطه میان جغرافیا و سایر علوم دوسویه بوده و در یک جریان دوطرفه، از داده‌ها و یافته‌های یکدیگر استفاده می‌نمایند. سنجش از دور در زمره فنون جغرافیایی، از شاخه‌های علم جغرافیا، قرار می‌گیرد.

۲۰ ۴ دید ترکیبی یعنی مطالعه همه‌جانبه و جامع پدیده‌ها با تمام ویژگی‌های آن در یک مکان.

۲۱ ۴ انسان و محیط دو عامل مهم در علم جغرافیا هستند. محیط طبیعی مجموعه‌ای متعادل است و با ورود انسان زمینه‌های تغییر آن فراهم می‌شود.

۲۲ ۴ این‌که به‌ازای ۱۰۰۰ متر افزایش ارتفاع دمای هوا حدود ۶ درجه کاهش می‌یابد، یک اصل هواشناسی است ولی بررسی تأثیر این رابطه بر مکان و زندگی انسان نظیر نوع مصالح ساختمانی، منابع آب، فعالیت‌های اقتصادی و ... در حوزه آب‌وهواشناسی است.

۲۳ ۴ اطلاع از مفاهیم پایه‌ای هر علم برای درک آن لازم و ضروری است؛ به همین دلیل یادگیری مهم‌ترین مفاهیم جغرافیا یعنی مکان و روابط متقابل انسان و محیط ضروری است.

۲۴ ۳ ژئومورفولوژی ❖ جغرافیای طبیعی

❖ کارتوگرافی ❖ فنون جغرافیایی

❖ جغرافیای شهری ❖ جغرافیای انسانی

۲۵ ۱ گسترش مناطق مسکونی در نقاط مرتفع از عملکردهای منفی انسان در ناحیه کوهستانی است و بنابراین نگاه سودجویانه انسان به محیط طبیعی برای رسیدن به خواسته‌هاست.

تولید برق آبی از عملکردهای مثبت انسان در ناحیه کوهستانی است و در نتیجه با درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها مرتبط است.

۲۶ ۳ کارتوگرافی یا نقشه‌کشی از فنون جغرافیایی است که با علم هندسه مرتبط است.

۱ ۳ یکی از کارهای جغرافی‌دانان، مطالعه شباهت‌ها و تفاوت‌های مکان‌هاست.

۲ ۲ کل‌نگری، مطالعه جامع و همه‌جانبه پدیده‌ها با تمام ویژگی‌های آن در یک مکان است.

در گزینه (۲) روابط متقابل انسان و محیط در نظر گرفته شده است؛ پس با دید ترکیبی این موضوع بررسی شده است.

بررسی سایر گزینه‌ها

۱) روش مالچ‌پاشی امروزه به علت تأثیرات زیان‌بار آن کمتر استفاده شده و مالچ‌های دیگری همچون ریگ یا بقایای گیاهان جایگزین آن شده است.
۳) توسعه خطوط حمل‌ونقل در جنگل‌ها موجب صدمه به پوشش گیاهی و خاک شده و بنابراین دید ترکیبی در آن لحاظ نشده است.

۴) تخریب مناطق کوهستانی برای ساخت مناطق مسکونی سبب آسیب به محیط زیست شده و در نتیجه دید ترکیبی در آن در نظر گرفته نشده است.

۳ ۲ امروزه بسیاری از جغرافی‌دانان اعتقاد دارند که جغرافیا آن قسمت از دانش بشری است که به انسان کمک می‌کند با ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط بین آن‌ها در محیط آشنا شود و از آن‌ها در جهت بهبود زندگی خویش استفاده کند.

۴ ۲ جغرافیا شامل کلمات GEO (زمین) و GRAPHY (ترسیم و توصیف) است.

۵ ۲ بسیاری از فعالیت‌های انسان در محل معینی انجام می‌شود که آن را مکان می‌نامند؛ به‌طور مثال: خانه، مزرعه، مدرسه و کارخانه.

۶ ۱ جغرافی‌دان با مطالعه میزان منابع آب شهر، امکان توسعه شهر را پیش‌بینی می‌کند که این عبارت با جغرافیای آب‌ها از علوم جغرافیای طبیعی ارتباط پیدا می‌کند.

۷ ۲ در نقشه‌خوانی جغرافی‌دان با تهیه نقشه شهر، امکان گسترش فیزیکی شهر را بررسی می‌کند.

۸ ۳ واژه جغرافیا برای اولین بار توسط اراتوستن دانشمند یونانی ارائه شد. او جغرافیا را این‌گونه تعریف می‌کند: «مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان».

۹ ۳ سنجش از دور و GIS از فنون جغرافیایی هستند که با علوم فضایی مرتبط می‌باشند.

۱۰ ۱ انسان و محیط دو عامل مهم در علم جغرافیا است. محیط طبیعی مجموعه‌ای متعادل است.

۱۱ ۳ از آن‌جا که جغرافیا روابط متقابل انسان را با محیط، مطالعه و بررسی می‌کند، بنابراین شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست، پس جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است.

۱۲ ۱ در هر مکان پدیده‌های مختلفی هستند که بر یکدیگر تأثیر گذاشته و به نوبه خود از هم تأثیر می‌پذیرند؛ این روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری به صورت جریانی پیوسته در مکان ادامه دارد و سبب تغییر شکل مکان‌ها می‌شود.

- ۲۷ کشورهای جنوب غربی آسیا ❖ مکان وقوع پدیده ❖ پاسخ به سؤال «کجا؟»
 ۲۸ فصل‌های مختلف سال ❖ روند زمانی پدیده ❖ پاسخ به سؤال «چه موقع؟»
 ۴۰ سؤال چطور به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد؛
 زمینه‌های به وجود آورنده این پدیده چیست؟
 سؤال چه چیز بر ماهیت هر پدیده یا مسأله دلالت دارد؛ چه چیزی رخ داده است؟
 ۴۱ الف ❖ گام اول پژوهش (طرح سؤال و بیان مسأله)
 ب ❖ گام دوم پژوهش (تدوین فرضیه)
 ج ❖ گام سوم پژوهش (جمع‌آوری اطلاعات)
 د ❖ گام پنجم پژوهش (نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها)
 ۴۲ پژوهشگر در مرحله تدوین فرضیه با توجه به مسئله خود، پیشنهادها
 و خبرهای اولیه را در چارچوب مسئله پژوهش خود ارائه می‌کند.

بررسی سایر گزینه‌ها

- گزینه (۱) و (۴) که به شکل سؤال مطرح شده است رد می‌شود. گزینه (۲)
 نیز آمار قطعی و خبری را ذکر کرده که فرضیه نیست.
 ۴۳ سؤال چرا به علت وقوع پدیده می‌پردازد و سؤال چه چیز بر
 ماهیت هر پدیده یا مسئله دلالت دارد.
 ۴۴ پژوهشگر برای دستیابی به شناخت و آگاهی از مسئله‌ای که در
 ذهنش پدید آمده است، ابتدا باید مسئله خود را به صورت واضح و روشن بیان کند.
 ۴۵ فرضیه‌های پژوهشگر به میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی
 در دسترس او بستگی دارد.
 ۴۶ در مرحله طرح سؤال و بیان مسأله (مرحله اول) در یک پژوهش
 جغرافیایی پژوهشگر از خود می‌پرسد انجام این پژوهش چه اهمیتی دارد؟
 ۴۷ در مرحله آخریک پژوهش جغرافیایی (نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها)،
 پژوهشگر با نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسئله پژوهش را
 می‌یابد.
 ۴۸ بهتر است صورت مسئله را به شکل سؤال نوشته و از عبارات
 خبری یا جملات کلی و نامعلوم جلوگیری شود.
 ۴۹ در مرحله پنجم پژوهش (نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها) پژوهشگر با
 نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسئله پژوهشی را می‌یابد و ضمن
 ارائه دلایل علمی و منطقی به تأیید یا رد فرضیه یا فرضیه‌های خود می‌پردازد.
 ۵۰ مرحله پردازش که چهارمین مرحله کار پژوهشگر است، به معنی
 حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش و تجزیه و
 تحلیل اطلاعات است.
 ۵۱ فرضیه‌سازی یکی از مراحل حساس پژوهش است؛ زیرا فرضیه‌ها در هر
 پژوهش نقش راهنما را دارد و به فعالیت‌هایی جهت می‌دهد که قرار است انجام شود.
 ۵۲ هر پژوهش جغرافیایی پنج مرحله دارد و مرحله آخر آن نتیجه‌گیری
 و ارائه پیشنهادها است.
 ۵۳ بر اثر ریزش برف در ارتفاعات زاگرس، پنج کوهنورد جان خود را
 از دست دادند. چرا؟ کجا؟ چه چیز؟
 ۵۴ مطالعه سابقه پیشینه مسأله و نتایج پژوهش دیگران در مرحله
 اول یک پژوهش جغرافیایی، یعنی طرح سؤال و بیان مسأله، صورت می‌گیرد.

- ۲۷ نصب سلول‌های خورشیدی در ناحیه بیابانی ❖ درک توان‌های
 محیط و استفاده از منابع برای رفع نیازها
 صید ماهی در فصل نامناسب ❖ نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها
 ۲۸ جغرافیای اقتصادی به چگونگی معیشت گروه‌های انسانی در
 مکان‌های مختلف در رابطه با محیط زندگی‌شان می‌پردازد.
 ۲۹ تخمین میزان رشد جمعیت شهر و امکان مهاجری آن، با
 مطالعه بافت جمعیت شهر ❖ جغرافیای جمعیت
 پیش‌بینی امکان توسعه شهر، با مطالعه میزان منابع آب شهر ❖ جغرافیای آب‌ها
 ۳۰ علم اقتصاد، تولید، توزیع، مصرف کالاها و خدمات، نظام‌های
 اقتصادی و عرضه و تقاضا را مطالعه می‌کند و جغرافیای اقتصادی به چگونگی
 معیشت گروه‌های انسانی در مکان‌های مختلف در رابطه با محیط زندگیشان
 می‌پردازد؛ فرضاً چگونه منابع معدنی یک ناحیه در شکل‌گیری شهرهای
 صنعتی تأثیر دارد؟

۲۳۱ بررسی عبارت نادرست

- د انسان برای رفع نیازهای خود به تغییر محیط دست می‌زند و در نتیجه
 محیط طبیعی به محیط جغرافیایی تبدیل می‌شود.
 ۳۲ این‌که با افزایش ارتفاع دمای هوا کاهش می‌یابد یک اصل هواشناسی است
 ولی بررسی تأثیر این رابطه بر مکان و زندگی انسان در حوزه آب و هواشناسی است.
 ۳۳ کشت تخصصی تک محصولی (پلانتیشن) طی سالیان متمادی
 موجب فرسایش خاک و آسیب به محیط طبیعی می‌شود. بنابراین توان‌های
 محیط در نظر گرفته نشده است و صرفاً جهت رفع نیاز و کسب سود این
 فعالیت‌ها صورت می‌گیرد.
 ۳۴ بسیاری از فعالیت‌های انسان در جا و محل معینی انجام می‌شود
 که مکان نام دارد؛ مانند خانه، مزرعه، مدرسه، کارخانه و ... همه گزینه‌ها
 مفهوم مکان را بیان می‌کنند اما «خانه» در مفهوم سکونتگاه نمی‌گنجد.
 تعریف سکونتگاه: محلی است از مجموعه مسکن که عوامل طبیعی و انسانی
 در شکل‌گیری آن نقش دارند. هر شهر و روستا یک سکونتگاه است.

۱۳۵ ژئوپلیتیک ❖ جغرافیای سیاسی

کار توگرافی ❖ نقشه‌کشی

- ۳۶ نقشه‌کشی و سنجش از دور ❖ فنون جغرافیایی
 ژئومورفولوژی ❖ جغرافیای طبیعی
 توجه ❖ ژئوپلیتیک همون جغرافیای سیاسی‌ه که در پایه بازرهم بیشتر راجع بش می‌فونیم.
 ۳۷ گام اول پژوهش‌های جغرافیایی طرح سؤال و بیان مسئله است.
 پژوهشگر باید مسئله خود را به صورت واضح و روشن بیان کند. بهتر است
 صورت مسئله را به شکل سؤال نوشته و از عبارات خبری یا جملات کلی و
 نامعلوم جلوگیری شود. گزینه (۲) در ارتباط با عبارت داده شده در صورت
 سؤال، به درستی تدوین شده است.

۱۳۸

- ۳۹ تداوم خشکسالی در سال‌های اخیر ❖ علت وقوع پدیده ❖
 پاسخ به سؤال «چرا؟»
 پدید آمدن بحران ریزگردها ❖ دلالت بر ماهیت پدیده ❖ پاسخ به سؤال
 «چه چیز؟»

۱ ۵۵ سؤال چه چیز، بر ماهیت هر پدیده یا مسئله دلالت دارد.

سؤال چطور، به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد.

۲ ۵۶ در مرحله پنجم پژوهش جغرافیایی، پژوهشگر با نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات، پاسخ مسئله پژوهش خود را می‌یابد.

۱ ۵۷ پژوهشگر در مرحله دوم پژوهش جغرافیایی (تدوین فرضیه) با توجه به مسأله خود، پیشنهادهای و خبرهای اولیه را در چارچوب مسأله پژوهش خود ارائه می‌کند.

بررسی سایر گزینه‌ها

۲) آمار قطعی و خبری را بیان نموده و فرضیه نیست.

۳ و ۴) به شکل سؤال مطرح شده و فرضیه نمی‌باشد؛ زیرا فرضیه پاسخ پیشنهادی به سؤال تحقیق است.

۲ ۵۸ بررسی سایر گزینه‌ها

۱) گام اول - گام اول - گام دوم

۳) گام سوم - گام دوم - گام اول

۴) گام دوم - گام چهارم - گام سوم

۱ ۵۹ سؤال کجا با رکن اساسی جغرافیا یعنی مکان وقوع پدیده‌ها سروکار دارد.

۲ ۶۰ مرحله دوم •• تدوین فرضیه (فرضیه‌سازی)

مرحله چهارم •• پردازش اطلاعات (تجزیه و تحلیل)

۴ ۶۱ کشت پلانتیشن توسط شرکت‌های چندملیتی در مزارع افریقای
جرا؟ چه کسانی؟ کجا؟

باعث فرسایش شدید خاک شده است.
چه چیز؟

۲ ۶۲ در مثال ذکر شده در صورت سؤال، اطلاعاتی درباره زمان وقوع پدیده (پاسخ به سؤال چه موقع؟) ارائه نشده است.

۲ ۶۳ الف •• مرحله اول (طرح سؤال و بیان مسئله)

ب •• مرحله چهارم (پردازش و تجزیه و تحلیل اطلاعات)

۴ ۶۴ در روش کتابخانه‌ای جمع‌آوری اطلاعات در تمامی پژوهش‌های علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

استفاده از آمارنامه‌ها از منابع مورد استفاده در این روش است.

۱ ۶۵ پژوهشگر با توجه به مسئله خود، پیشنهادهای و خبرهای اولیه را در چارچوب مسئله پژوهش خود ارائه می‌کند.

۱ ۶۶ رفتن به خانه طباطبایی‌های کاشان •• میدانی

خواندن مصاحبه سازمان میراث فرهنگی با مدیر مجموعه •• کتابخانه‌ای

پرسش سؤال از افراد مطلع •• میدانی

۳ ۶۷ مطالعه نقشه‌ها •• کتابخانه‌ای

پرواز به وسیله هلی‌کوپتر •• مشاهده (میدانی)

۱ ۶۸ مراجعه به وبلاگ‌ها، مطالعه تصاویر ماهواره‌ای و مراجعه به آمارنامه‌ها هر سه روش‌های کتابخانه‌ای جمع‌آوری اطلاعات در پژوهش هستند.

۴ ۶۹ سؤال چطور به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد و زمینه‌های به‌وجودآورنده پدیده را بررسی می‌کند؛ مثلاً، وقوع پی‌درپی چه عواملی سبب ایجاد سیل می‌شود؟

۴ ۷۰ در مرحله اول پژوهش (طرح سؤال و بیان مسئله) پژوهشگر باید

پژوهش دیگران را مورد بررسی قرار دهد، به عبارت دیگر مطالعه سابقه و پیشینه مسئله و نتایج پژوهش دیگران مورد نیاز پژوهشگر است. او با این کار نسبت به موضوع، اطلاعات بیشتری پیدا می‌کند و مهم‌تر از همه، پی‌می‌برد سؤالی که برایش پیش آمده قبلاً پاسخ داده شده است یا خیر.

۴ ۷۱ در گام اول پژوهش بهتر است صورت مسئله به شکل سؤال نوشته و از عبارات خبری یا جملات کلی و نامعلوم جلوگیری شود.

در گزینه (۴) عبارت‌های «رشد همه‌جانبه» و «کشورهای اروپایی» دو مفهوم کلی هستند.

۳ ۷۲ الف •• جمع‌آوری اطلاعات

ب •• نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

۱ ۷۳ در صورتی که فرضیه یا فرضیه‌های یک پژوهشگر رد شود، پژوهشگر

نباید دلسرد شود و پژوهش خود را بی‌پرده پندارد؛ زیرا این پژوهش به کسانی که با این سؤال مواجه شده‌اند، پاسخ می‌دهد و از طرح دوباره آن جلوگیری می‌کند.

۲ ۷۴ الف •• کتابخانه‌ای ب •• کتابخانه‌ای ج •• میدانی

۱ ۷۵ بررسی عبارت‌های نادرست

الف) روش کتابخانه‌ای جمع‌آوری اطلاعات، در تمامی پژوهش‌های علمی مورد استفاده قرار می‌گیرد. د) در برخی از پژوهش‌ها تمام تلاش پژوهشگر در کتابخانه صورت می‌گیرد و در برخی دیگر، بخش از پژوهش در آن‌جا انجام می‌شود.

۴ ۷۶ مراحل پژوهش جغرافیایی:

طرح سؤال و بیان مسئله •• تدوین فرضیه •• جمع‌آوری اطلاعات •• پردازش اطلاعات •• نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

۱ ۷۷ الف •• مرحله چهارم ب •• مرحله اول

ج و د •• مرحله پنجم

۱ ۷۸ مثال ۱ •• گام چهارم (پردازش اطلاعات)

مثال ۲ •• گام دوم (تدوین فرضیه)

مثال ۳ •• گام سوم (جمع‌آوری اطلاعات)

۲ ۷۹ الف •• تدوین فرضیه ب •• طرح سؤال و بیان مسئله

ج •• طرح سؤال و بیان مسئله د •• نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

۴ ۸۰ کارتوگرافی یا نقشه‌کشی مربوط به فنون جغرافیایی از شاخه‌های دانش جغرافیا است و جزء منابع روش کتابخانه‌ای پژوهش می‌باشد.

۲ ۸۱ محل دقیق هر پدیده یا مکان با توجه به طول و عرض جغرافیایی، موقعیت مطلق یا ریاضی آن محل است. این عبارت که «ایران در نیم‌کره شرقی و در نیمه جنوبی منطقه معتدله شمالی قرار دارد» نیز بیانگر موقعیت مطلق یا ریاضی ایران است.

سایر گزینه‌ها به موقعیت نسبی ایران اشاره دارند.

۱ ۸۲ ایران از طریق دریای عمان به اقیانوس هند دسترسی دارد.

۴ ۸۳ موقعیت نسبی یک مکان، محل قرارگیری هر مکان نسبت به پدیده‌های طبیعی یا انسانی پیرامون خود است.